

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider

Dnr Ku2024/00602

Sammanfattning

Skolverkets yttrande är avgränsat till förslagen 8.4.7, 8.4.8, 18.2.2, 19.4.1.

Skolverket instämmer i utredningens förslag i avsnitt 8.4.8 om programutbud på nationella minoritetsspråk, men vill samtidigt uppmärksamma den komplexitet som förekommer med flertalet varieteter i språken samt att det hösten 2025 sker en förändring i gymnasieskolans läro- och ämnesplaner som innebär att nationella minoritetsspråk kan läsas som nybörjarspråk. Detta är två faktorer som påverkar UR:s verksamhet och skapar särskilda förutsättningar.

Skolverket instämmer i förslaget i avsnitt 18.2.2, men vill samtidigt uppmärksamma att UR:s villkor i sändningstillståndet behöver förtydligas. Det är angeläget att formuleringarna i kommande sändningstillstånd visar på tydlighet vid högsta beredskap gällande hur organisering ska ske när UR går upp i Sveriges television (SVT) och Sveriges Radio (SR) samt att produktion av utbud fortsätter. Detta för att minska sårbarhet och negativa konsekvenser för skola och utbildningsväsendet i händelse av kris och krig.

Skolverkets synpunkter

8.4.7 Speglingsuppdraget

Skolverket instämmer i utredningens förslag i avsnitt 8.4.7 om att krav på jämställdhet och mångfald kan anses ingå i demokratibestämmelsen utifrån att jämställdhet och mångfald är en självklar del av den demokratiska grundtanken om alla människors lika rättigheter. Samtidigt finns risk för att public service viktiga arbete med att inkludera jämställdhet och mångfald i sitt utbud försvagas om skrivningarna utgår. Ett public service i linje med demokratibestämmelsen har relevans och vikt för utbildning inom skola och utbildningsväsendet då utbudet regelbundet används som material i undervisningen.

8.4.8 Stärkt kvalitet i utbudet på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk

Skolverket tillstyrker utredningens förslag i avsnitt 8.4.8 om att public service-företagens förstapubliceringar på vart och ett av de nationella minoritetsspråken liksom SVT:s och UR:s utbud på teckenspråk ska öka. Skolverket vill lyfta följande aspekter gällande detta område:

Public services utbud, med fokus på hög kvalitet och tillsammans med ett ökat antal program, kan bidra till revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken. Utbudet kan utgöra ett av flera lämpliga undervisningsmaterial för förskollärare, lärare och modersmållärare med flera.

Skolverket noterar att utredningen inte tar upp att det inom de nationella minoritetsspråken finns många varieteter. Lagen om nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk¹ ger alla varieteter inom språken samma rättigheter. Institutet för språk och folkminnen² skattar att det i Sverige talas ett 20-tal varieteter av romani chib. Skolverket vill därför framhålla vikten av förståelse för den komplexitet det innebär att skapa likvärdiga utbud för dessa språk då hänsyn behöver tas och utbud behöver skapas utifrån de olika varieteterna. Produktionen av utbud behöver också skapas utifrån ett minoritetsperspektiv.

Skolverket vill i sammanhanget lyfta att skollagen³ stadgar att en elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. På grund av utökade rättigheter kommer det att finnas ett nybörjarämne i respektive minoritetsspråk. Detta gäller all gymnasial utbildning som påbörjas efter 30 juni 2025. Här vill myndigheten poängtera att en grupp som inte är förstaspråkselever, men inte heller nybörjare, har andra behov. Det är även angeläget att utbudet för äldre elever och vuxna breddas samt att hänsyn tas till detta i beslut av villkor och medel i nästa tillståndperiod.

18.2.2 Säkerhets- och beredskapsfrågor

Skolverket instämmer i utredningens förslag i avsnitt 18.2.2 om att UR fortsatt ska tillgodose utbud gentemot skola och utbildningsväsendet vid skärpt beredskap. Myndigheten vill uppmärksamma på behovet av förtydliganden i delar som berör säkerhets- och beredskapsfrågor. Detta för att säkerställa produktion av material för skola och utbildningsväsendet i alla samhällstillstånd, även vid högsta beredskap. Det behöver tydliggöras att produktion fortsätter även om UR:s organisation går upp i SVT och SR. Likväl behöver det framgå att det gäller att planera för samt utbilda och öva inför ett sådant tillstånd. Om uppdraget kring programutbudet fortsatt är otydligt kan det innebära negativa konsekvenser för

¹ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

² [Romska migration | Institutet för språk och folkminnen \(isof.se\)](https://www.isof.se) 2024-08-24

³ Skollag (2010:800) 15 kap 19§

skola och utbildningsväsendet. Public service blir än mer viktig i oroliga tider men även i tider där graden av informationspåverkan är större än den historiskt varit på grund av den digitala eran.

Skolverket vill peka på de erfarenheter myndigheten har gjort i samband med den uppföljningen av pandemins konsekvenser för skolväsendet. I redovisningen till regeringen konstateras att den extraordinära situation som pandemin medförde ledde till en förstärkning av de befintliga utmaningar som redan fanns och med en negativ påverkan på barns och elevers kunskapsutveckling. Detta har särskilt drabbat de elever som redan hade svårigheter med sin skolgång. I händelse av liknande extraordinära situationer är det viktigt att det stöd och utbud som UR erbjuder skola och skolväsendet fortgår i alla samhällstillstånd, även vid högsta beredskap.

19.4.1 Medelstildelning

Skolverket instämmer i utredningens förslag i avsnitt 19.4.1. Där en så stor andel som möjligt av företagens medel ska användas för programverksamhet vilket Skolverket ser positivt på. Samtidigt saknas en analys av hur föreslagna medelstildelning påverkar public services kärnverksamhet, dvs produktionen av utbud.

Utredningen tar upp att public service-företagen redan effektiviserats under innevarande tillståndsperiod vilket har påverkat utbudet negativt. Medelstildelningen bör ge förutsättningar att klara de ambitionshöjningar som beskrivs för vissa områden i utredningen. Skola och skolväsendet tar del av framför allt UR:s utbud. Områdena kris- och beredskap, nationella minoritetsspråk, teckenspråk, stöd för att fler elever ska klara skolan, ökad tillgänglighet för personer med funktionshinder, samt medie- och informationskunnighet är mycket angelägna för Skolverkets målgrupper och deras verksamheter.

På Skolverkets vägnar

Tommy Lagergren
Avdelningschef

Undervisningsråd

Handlingen är beslutad i Skolverkets
elektroniska ärende- och
dokumenthanteringssystem av:
Ingela Näsström (Signerare) den 2024-
09-11
Tommy Lagergren (Signerare) den
2024-09-12.

I ärendets slutliga handläggning har även Anders Duvkär, enhetschef deltagit.